

**ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ ЈЕДИНИЦА ЗА ПОДРШКУ
У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ СА ОСВРТОМ НА ЊИХОВ ЗНАЧАЈ У
СУЗБИЈАЊУ НАСИЛНИЧКОГ КРИМИНАЛИТЕТА НА ЈАВНИМ
СКУПОВИМА**

УДК: 343.85:[343.343.3:796.093

DOI: 10.7251/BPGBL1215255P

Стручни рад

Спец. Предраг Поповић*
Миодраг Гајић**

Апстракт: Насиље је феномен који угрожава највиталније људске вриједности (живот, тијело, имовину, слободу). Посебно је то актуелно у данашње вријеме, када се насиље свакодневно, а тиме и криминална дјелатност у тој области шири и поприма нове облике, добијајући забрињавајуће размјере. Насилничко понашање са обиљежјима кривичних дјела, све више постаје друштвена свакодневница на јавним скуповима гдје је присутан већи број грађана. Због све веће актуелности и присутности на друштвеној сцени, мора бити у фокусу интересовања бројних субјеката, гдје највећи допринос мора дати Министарство унутрашњих послова. Заштита личне безбједности свих грађана на јавним мјестима, па тако и на јавним скуповима, гдје су присутни различити појавни облици насиља, јесте најзначајнији задатак који се поставља пред припаднике МУП-а, гдје значајну улогу имају припадници јединица за подршку у Републици Српској.

Кључне ријечи: насиље, туча, полиција, превенција, сарадња.

УВОД

Унапређење друштвеног система вриједности и одговорности у свим друштвима зависи и од успјешности борбе против свих видова криминалитета, па тако и насилничког криминалитета. Насилничком криминалитету, с његовим појавним облицима, у МУП-а се придаје веома значајна пажња. Насиље је појава иманентна сваком друштву и свим степенима његовог развоја. Мењали су се облици и начини насиља, као и начин индивидуалног и друштвеног реаговања на ову појаву, али су од

* *Висока школа унутрашњих послова, Универзитет у Бањој Луци; email: predrag84@yahoo.com.*

** *Јединица за подршку, Бања Лука, email: miodrag1984gajic@hotmail.com.*

постанка до данас људи употребљавали силу према другима или према стварима. Мада некада и нужно, насиље је негативна и неприхватљива друштвена појава на коју друштво мора реговати на одређени начин. То реаговање може бити и неки облик заштите, самоодбране од насиља, али може значити и кажњавање оних који врше насиље, дакле кад се на насиље такође реагује насиљем, кад се силом принуде аутору насиља наноси одређено зло у виду повреде неких његових основних слобода или права (Здравковић, 2008: 34).

Различитости послова које обављају поједине полицијске структуре карактерише и начин организовања тих структура. Без обзира на подударност генералних циљева свих полицијских структура у друштву, свака организациона јединица полиције, било опште или посебне надлежности, има своје специфичности у раду, и то у погледу одабира кадрова, услова за рад, метода рада, тренутне безбједоносне проблематике, средстава за рад итд. Тако и јединице за подршку Републике Српске имају значајну улогу у спречавању насилничког криминалитета на јавним скуповима.

Право на јавно окупљање, односно право на слободу мирног окупљања јесте једно од основних људских права, односно кључних начела гарантованих Уставом Републике Српске, законом, али и многобројним међународним прописима и стандардима. Ово право често представља и један од централних проблема политичког уређења у савременим политичким системима, а још чешће, питање остварења слободе јавног окупљања узима се и као индикатор политичке развијености, демократичности или модерности поједине земље. Наравно, ради се о праву које спада у најважнија, односно темељна уставно зајамчена права и повезано је са слободом мишљења и изражавања мисли појединца (Митровић, 2012: 112–113). Међутим, приликом јавног окупљања дешавају се одређене ситуације које се манифестују насиљем. Из тог разлога држава путем својих институција настоји да спријечи насиље и да сачува своје виталне вриједности. Тако, Јединица за подршку Министарства унутрашњих послова Републике Српске у оквиру своје надлежности обавља одређене послове и задатке који се тичу јавних скупова.

Јединице за подршку формиране су 2001. године, на основу наредбе министра унутрашњих послова Републике Српске. Ове јединице формиране су на нивоу центара јавне безбједности и директно су потчињене начелнику центра. На подручју Републике Српске постоји једанаест јединица, и то у:

1. ЦЈБ Бања Лука (Јединица за подршку Бања Лука, Јединица за подршку Мркоњић Град);
2. ЦЈБ Приједор (Јединица за подршку Приједор)

Организација и надлежност јединица за подршку у републици српској са ...

3. ЦЈБ Добој (Јединица за подршку Добој);
4. ЦЈБ Бијељина (Јединица за подршку Бијељина, Јединица за подршку Зворник, Јединица за подршку за узгој и дресуру паса Братунац);
5. ЦЈБ Источно Сарајево (Јединица за подршку Источно Сарајево, Јединица за подршку Пале, Јединица за подршку Фоча);
6. ЦЈБ Требиње (Јединица за подршку Требиње).

У овом раду ћемо се осврнути на дјеловање јединице за подршку на подручју Републике Српске у спречавању и сузбијању насилничког криминалитета на јавним скуповима, са аспекта надлежности и организационе структуре ове јединице.

ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ ЈЕДИНИЦА ЗА ПОДРШКУ

Елементи организационе шеме јединице за подршку јесу: команда, пет интервентних тимова у Јединици за подршку Бања Лука, четири интервентна тима у Јединици за подршку Добој, три интервентна тима у јединицама за подршку Приједор, Бијељина, Зворник, два интервентна тима у јединицама за подршку Мркоњић Град, Фоча, Пале, Источно Сарајево, У Јединици за подршку за узгој и дресуру паса Братунац постоји команда, тим инструктора (4 полицајца), водичи службених паса (13 полицајаца) и одгајивач службених паса (1 полицајац). Команда се састоји од командира, замјеника и помоћника командира. Интервентни тим јединице за подршку броји девет људи. На челу тима је вођа тима, а у оквиру сваког тима формиране су двије групе. Групу чине вођа групе и три полицајца.

Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Министарству унутрашњих послова Републике Српске предвиђена су сљедећа радна мјеста у оквиру јединице за подршку:

Тако, командир јединице руководи и командује јединицом, непосредно извршава наредбе начелника Центра јавне безбједности, одговара за правовремено, законито и стручно вршење послова и задатака из дјелокруга јединице, предлаже и контролише реализацију редовне обуке полицијских службеника, извршава и друге послове и задатке које му нареди непосредни старјешина.

Замјеник командира јединице израђује план редовне обуке припадника Јединице, прати његову реализацију, замјењује командира у његовом одсуству, извршава најсложеније послове из дјелокруга јединице за подршку, те извршава друге послове и задатке које му нареди непосредни старјешина.

Даље, помоћник командира јединице непосредно извршава послове

и задатке с командиром и замјеником, проводи план обуке, извршава конкретне задатке по наређењу командира и замјеника јединице у случају одсутности, води и ажурира потребне евиденције и обавља и друге послове и задатке по наређењу непосредног руководиоца.

Полицајац-руковалац МТС-везиста рукује магацином наоружања и опреме, врши послове задужења и раздужења наоружања, одјеће и друге опреме за полицију, врши контролу и оправку наоружања и опреме којом располаже јединица, води прописане и друге потребне евиденције задужења и раздужења опреме, води евиденције, ради на изради планова набавке наоружања и опреме, обавља послове и задатке посредовања и преношења наређења непосредног старјешине средствима везе јединице, брине се о њиховој функционалности и исправности, непосредно учествује у свим акцијама јединице за подршку на терену, те обавља и друге послове и задатке које му нареди непосредни старјешина.

Вођа тима командује тимом, наређује, прати благовременост и законитост извршавања послова и задатака припадника тима, предлаже мјере и методе рада за унапређење готовости тима, извршава и друге послове и задатке које му нареди непосредни старјешина.

Вођа групе непосредно учествује у припреми и извођењу обуке и конкретних акција, предлаже мјере и методе за унапређење обуке, контролише стање МТС-а и врши друге послове и задатке по наређењу непосредног руководиоца.

Полицајац (Јединица за подршку) у јединици за подршку непосредно извршава задатке, спроводи план обуке са јединицом, учествује у конкретним акцијама на терену, одржава наоружање и опрему, те извршава и друге послове и задатке које му нареди непосредни старјешина.

Вођа тима водича службених паса непосредно учествује у припреми и вођењу обуке са службеним псима, учествује у конкретним акцијама, врши надзор над хигијеном и исхраном службених паса и врши и друге послове и задатке које му нареди непосредни руководиоца.

И најзад, полицајац-водич службеног пса непосредно извршава послове и задатке у јединици за подршку са службеним псом, спроводи план обуке са службеним псом, те учествује у конкретним акцијама на терену, извршава и друге послове и задатке које му нареди непосредни старјешина (Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Министарству унутрашњих послова Републике Српске).

Специфичност и посебност ових јединица, у првом реду, даје друштвени амбијенту којем су јединице настале. Наиме, друштво се налази у постратном периоду и у транзицији када су веома актуелне реформе у скоро свим сегментима друштва, те постоји потреба прилагођавања организације полиције условима и захтјевима новонасталих друштвених потреба. Демократизација друштва омогућила је веома либералне

начине исказивања незадовољства грађана на јавним скуповима, што се неријетко противи прописима. Непрописна понашања до којих на овакав начин дође, првенствено треба да контролишу и санирају јединице за подршку. У складу са Уставом и законом, Јединице за подршку извршавају посебне послове и задатке у циљу обезбјеђења безбједности грађана, те њихове имовина на подручју Центра јавне безбједности, а по указаној потреби у границама законских овлашћења и на подручју Републике на основу наредбе начелника Управе полиције који је о употреби и ангажовању истих дужан обавијестити министра. Конкретни послови и задаци које врше јединице за подршку су:

- Пружају помоћ криминалистичкој полицији у извршавању њених задатака
- врше послове одржавања ЈРиМ на јавним скуповима са повећаним ризиком и учествују у успостављању ЈРиМ када је он нарушен у већем обиму
- подршка редовним полицијским снагама у извођењу полицијских акција са високим ризиком
- пружају помоћ у раду на жељезници, аеродрому, води и сл.
- дају подршку редовним полицијским снагама у обезбјеђењу одређених личности и објеката, врше блокаде и претресе терена у циљу проналажења и хватања извршилаца кривичних дјела, проналажења жртава над којима су извршена ова дјела, трагова и предмета
- пружају помоћ редовним полицијским снагама у сложенијим асистенцијама
- врше заштиту личне и имовинске безбједности грађана у случајевима елементарних непогода ширих размјера
- врше и друге послове и задатке у складу са законом (Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Министарству унутрашњих послова Републике Српске)

ЗАКОНСКЕ ОДРЕДБЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ЈАВНИХ СКУПОВА

Према Закону о јавном окупљању, за одржавање реда на јавном скупу одговоран је организатор јавног скупа. Организатор је дужан да поднесе пријаву за одржавање мирног окупљања Министарству унутрашњих послова Републике Српске – организационој јединици на чијем подручју се намјерава одржати мирно окупљање, и то пет дана прије почетка одржавања мирног окупљања или из нарочито оправданих разлога пријава се може поднијети најкасније 48 часова прије почетка

одржавања мирног окупљања, уз образложење непријављивања у законом прописаном року. Пријава о јавном окупљању садржи:

1. програм и циљ јавног окупљања,
2. податке о мјесту и времену одржавања и трајања,
3. процјену броја учесника,
4. податке о организатору или његовом заступнику,
5. личне податке руководиоца мирног окупљања,
6. податке о мјерама које организатор предузима за одржавање јавног реда и мира и
7. списак редара с њиховим подацима.

Пријава мирног окупљања у покрету мора садржавати и детаљно одређену трасу кретања, мјесто поласка и мјесто завршетка, као и начин кретања учесника (пјешнице, возилима, комбиновано).

Мирно окупљање се не може одржавати:

1. у близини болница, на начин да омета приступ возилима хитне помоћи,
2. у близини дјечијих вртића и основних школа, док у њима бораве дјеца,
3. у националним парковима и заштићеним парковима природе, осим мирних окупљања која имају за циљ популаризацију заштите природе и човјекове околине, као и обиљежавање значајних историјских датума,
4. у близини споменика културе, ако би то могло проузроковати уништење или оштећене заштићене вриједности,
5. на магистралним регионалним и локалним путевима на начин којим се угрожава безбједност саобраћаја,
6. у близини објеката који се посебно обезбјеђују, на удаљености најмање 50 метара од њих.

Надлежни орган рјешењем ће забранити одржавање мирног окупљања ако је оно усмјерено на угрожавање Уставом утврђеног поретка, ако није благовремено и уредно пријављено, ако је пријављено на просторима који се у складу са законом не може одржавати, ако су циљеви усмјерени на кршење загарантованих слобода и права човјека, ако због различитих националних, расних, вјерских или културних осјећања и припадности могу подстаћи на насиље, ако постоји стварна опасност да би одржавањем мирног окупљања била угрожена безбједност људи и имовине или би дошло до озбиљне опасности од насиља или до нарушавања јавног реда и мира у већем обиму или због спречавања

Организација и надлежност јединица за подршку у републици српској са ...

угрожавања здравља људи, на захтјев органа државне управе надлежне за послове здравства.

Овлашћена службена лица надлежног органа овлашћена су да спријече или прекину мирно окупљање ако је:

1. усмјерено на угрожавање уставом утврђеног поретка,
2. ако се учесници позивају или подстичу на оружани сукоб или насиље, националну, расну, вјерску или другу мржњу или нетрпељивост,
3. ако наступи стварна и директна опасност од насиља или других облика нарушавања јавног реда и мира у већем обиму,
4. ако наступи стварна или директна опасност по здравље учесника или других људи,
5. ако његово одржавање није пријављено или је забрањено,
6. ако се одржава на мјесту које није наведено у пријави и
7. ако редари не могу одржати ред и мир (Закон о јавном окупљању, „Службени гласник Републике Српске“, број 118/08).

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЈАВНИХ СКУПОВА

Јавни скуп (Закон о јавном окупљању, „Службени гласник Републике Српске“, број 01-1879/08 од 25. новембра 2008. године, члан 2) је свако организовано окупљање грађана које се одржава на за то примереном простору. Простор примјерен за јавни скуп је јавно мјесто које је приступачно и погодно за окупљање лица чији број и идентитет није унапријед одређен и на коме окупљање грађана не доводи до угрожавања права других лица, јавног морала, безбједности људи и имовине, здравља људи и ометања јавног саобраћаја (Закон о јавном окупљању „Службени гласник Републике Српске“, број 118/08, члан 3). Простор за одржавање јавног скупа може бити и простор на коме се одвија јавни саобраћај, али кад је то могуће, треба га обезбиједити додатним мјерама надлежних органа.

У зависности од циља окупљања и према структури већег броја присутних, јавне скупове можемо подијелити на слиједеће:

- омладинске (ученичке и студентске);
- радничке (штрајкови, протести и скупови подршке);
- грађанске (вјерске и политичке);
- страначке (изборне, протестне скупове и скупове подршке);
- спортске, и
- културне скупове.

Такође постоје јавни скупови на којима се изражава велико јединство и подршка државном или политичком руководству, као и врши обиљежавање значајних историјских или културних догађаја, гдје је присутан велики број људи, које можемо назвати народни митинзи или општеномодно весеље. С аспекта безбједности, дакле, постојања реалних ризика и могућих посљедица за учеснике јавног скупа, јавне скупове можемо посматрати као *мирне* и *немирне* (насилничке), које треба процјењивати са више аспеката. Код мирних јавних окупљања нема већих безбједносних проблема, изузев обезбјеђења потребног простора, јавног саобраћаја и комуналног реда. Немирне скупове грађана или протесте треба сагледавати у више димензија, гдје су значајна слиједећа питања: ко је организатор; који је циљ; какви облици испољавања насиља се очекују; да ли има подршке и од кога; утицај јавног мњења, медија и друга питања. Немирни скупови су понекад праћени разним облицима насиља. Тешка економска и социјална ситуација у друштву често ескалира разним облицима грађанских побуна (Амићић и Ћибић, 2011: 252). Насиље¹ се испољава у различитим облицима, најчешће употребом физичке силе, с циљем наношења физичких повреда или понижавања. Познато је да је човек од свог настанка прибјегавао насиљу на различите начине. Различити појавни облици насиља и насилничког понашања на јавним скуповима гдје је присутно више грађана, као специфичан вид испољавања дрскости и безобзирности у противправној примјени физичке и друге силе (опасни предмети, ватрено оружје и сл.) према другим лицима, све више постаје друштвена свакодневница (Бошковић, 2000:265). Најчешћи облици насиља с обиљежјима кривичних дјела на јавним скуповима су: лака и тешка тјелесна повреда, насилничко понашање, учествовање у тучи, угрожавање сигурности, изазивање опште опасности, оштећење туђе ствари, дрске крађе, угрожавање опасним оруђем при тучи или свађи и др. (Кривични закон Републике Српске, Службени гласник Републике Српске број: 49/03). Најчешћи прекршаји насилничког карактера на јавним скуповима су: свађа, вика, вриска и непристојно понашање, угрожавање безбједности пријетњом напада на живот, тијело или имовину, вријеђање, туча и физички напад, употреба пиротехничких средстава, неовлашћена употреба оружја и др. (Закон о јавном реду и миру, Службени гласник Републике Српске број: 20/07).

1 Реч *насиље* води поријекло од ријечи *сила*, што у суштини значи неовлашћено повређивање људи или наношење штете имовини. Значи, насиље је деловање, а сила је средство којим се наноси одређена повреда или штета. Свако насиље је друштвено неприхватљиво и на одређен начин санкционисано (Кластр Пјер, Археологија насиља: *Рат у примитивним друштвима*, Нови Сад, Студентски културни центар, 2004. стр. 67).

Насилничко понашање група и појединаца на јавном скупу често се изражава као појединачно, али чешће и групно исказивање „бијеса“ и „мржње“ према појединим мјерама (одлукама) надлежних државних органа (функционера) или интервенцији полиције. То су насилничке акције које се најчешће испољавају као:

- вербално насиље (псовке, клевете и сличне увреде);
- бацање (гађање) различитих предмета према полицији;
- подметање пожара и употреба запаљивих материја;
- постављање различитих препрека (барикада) за ометање пролаза;
- оштећење возила полиције или возила у власништву грађана;
- напади на представнике медија;
- напади на полицију и
- употреба ватреног оружја.

Министарство унутрашњих послова, а самим тим и јединице за подршку обезбјеђују личну сигурност грађана и имовину на јавним скуповима и овлашћени су да у случају потребе, у складу са законом, примијене силу и друге репресивне мјере у циљу заштите слободе и живота грађана на јавним скуповима. У случају нереда на јавним скуповима, које могу изазвати појединци или организоване групе, припадници Јединице за подршку су у складу са законом о полицијским службеницима овлаштени да употребе средства силе (физичка снага, службена палица, средства за везивање, хемијска средства, ватрено оружје и др.) (Закон о полицијским службеницима, Службени гласник Републике Српске број 20/14) и друге репресивне мјере у циљу заштите сигурности грађана, имовине и успостављања нарушеног јавног реда и мира. Приликом интервенције припадници Јединице за подршку користе специјалну (заштитну) опрему. Сва средства која примјењују и заштитна опрема користи се у складу са законом и хуманим начелима поступања. Дакле, употреба средстава силе је дозвољена, али под одређеним условима и уз одређена ограничења. Одржавање стабилног стања безбједности на јавним скуповима од стране полиције, подразумијева права једне скупине људи да се користе својим законским правима и слободама, без угрожавања права других, уз истовремено обезбјеђивање да сви поштују закон. Уз све набројане мјере за спречавање појединаца или група у насилничком понашању на јавним скуповима, припадници јединица за подршку примјењују и друге мјере: привођење, спровођење и довођење лица, привремено ограничење слободе кретања, потрага за лицима и стварима, преглед лица, предмета и превозних средстава, привремено одузимање предмета и бројне друге мјере неопходне за одржавање повољног стања безбједности на јавним скуповима.

ЗАКЉУЧАК

Насилнички криминалитет представља један од најопаснијих облика цјелокупног криминалитета. Видјели смо да је присутан у свакодневном животу, па и на јавним скуповима гдје Јединица за подршку Републике Српске активно учествује примјењујући своја овлаштења и обавља послове и задатке из своје надлежности. Евидентно је да право на јавно окупљање, односно право на слободу мирног окупљања јесте једно од основних људских права, односно главних начела гарантованих прије свега Уставом Републике Српске. Поменуто право у одређеним ситуацијама представља и један од централних проблема политичког уређења у савременим политичким системима. Ту се види степен демократске зрелости датог друштва. Међутим, уколико се јаве одређени проблеми приликом одржавања јавних скупова, свака држава предузима одређене мјере у циљу заштите свих њених виталних вриједности. Дакле, Јединица за подршку, као дио снага Министарства унутрашњих послова обезбјеђује личну сигурност грађана и имовину на јавним скуповима, и овлашћена је да, у случају потребе, у складу са законом примјењује силу и друге репресивне мјере у циљу заштите слободе и живота грађана на јавним скуповима. У овом раду се може видјети да организација било које организационе јединице, у овом случају јединица за подршку које су формиране на територији Републике Српске, игра велику улогу у ефикасном обављању послова и задатака из њихове надлежности. У вези с тим, постојећа максима да добра организација представља пола посла, евидентно у овом случају долази до изражаја. Даље, у раду се виде основне карактеристике јавних скупова, као и какви све облици насиља ту могу да буду заступљени. Јасно се види која кривична дјела и прекршаји могу да егзистирају у таквој средини. И најзад, овдје је указано на који се начин Јединице за подршку Републике Српске супротстављају овим негативним појавама, које могу да се јаве на јавним скуповима. Такође, неопходно је истаћи да мјере и активности које полицијски органи предузимају у циљу спријечавања и сузбијања насилничког криминалитета морају бити повезане и са мјерама које ће предузимати друге установе (породица, школа, медији и др.) у сузбијању ове негативне појаве и оне морају представљати једну хармоничну цјелину која се непрекидно развија, унапређује и мијења.

ЛИТЕРАТУРА

Амиџић, Г., Ђибић, Д. (2011). *Полицијска тактика*. Бања Лука.
Бошковић, М. (2000). *Криминологија*. Правни факултет, Нови Сад.

- Здравковић, Љ. (2008). *Разбојништво – Кривичноправни и криминалистички аспект*. Ниш.
- Кластр, П. (2004). *Археологија насиља: Рат у примитивним друштвима*. Нови Сад.
- Митровић, Љ. (2012). *Јавно окупљање у праву Републике Српске, Годишњак факултета правних наука, број 2/2012*.
- Кривични закон Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, број 49/03.
- Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник Републике Српске*, број 20/07.
- Закон о јавном окупљању, *Службени гласник Републике Српске*, број 118/08.
- Закон о полицијским службеницима, *Службени гласник Републике Српске*, број 20/14.
- Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Министарству унутрашњих послова Републике Српске;

ORGANISATION AND JURISDICTION OF SUPPORT UNIT IN REPUBLIC OF SRPSKA WITH REFERENCE TO THEIR SIGNIFICANCE IN COMBATING VIOLENT CRIME ON PUBLIC MEETINGS

Spec. Predrag Popovic*
Miodrag Gajic**

Abstract: Violence is phenomenon which threatens most important human values (life, body, property, freedom). This is especially topical in present when violence is happening every day, and therefore the criminal activity spreads and takes new forms after which receives alarming proportions. Violent crime with characteristics of criminal offence, is increasingly becoming a social everyday on public meetings where the many citizens are present. Due to the increasing actuality and presense on social scene, it must be in focus of a number of subjects, where the largest contribution shall give Ministry of Internal Affairs. Protection of personal safety of all citizens in public places, including public meetings, where there are different forms of violence, is the most important task for members of Ministry of Internal Affairs, where an important role in Republic Of Srpska has the „Support Unit“.

Key words: violence, fight, police, prevention, cooperation.

* *Police College, University of Banja Luka; email: predrag84@yahoo.com.*

** *Support Unit, Banja Luka, email: miodrag1984gajic@hotmail.com.*